

PIERRE VILAR: Sí als Països Catalans

Pierre Vilar és un home difícil d'entrevistar, car no creu en la improvisació de la conversa. El dia de la concessió del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes a Joan Fuster, però, hi hagué un sopar, on hi era Pierre Vilar, i on naturalment hi era CANIGÓ. Sota el padrinatge de Joan Fuster, Pierre Vilar no pogué resistir la nostra insistència.

Ens rebé dissimulant, per cortesia, la seva incomoditat davant la càmera i els aparells fotogràfics.

Creiem innecessària la presentació de la personalitat de Pierre Vilar, historiador francès que és qui millor ens ha explicat el nostre passat immediat i el nostre país. Som milers de persones que hem adquirit consciència nacional precisament mercès a la seva obra "Catalunya dins l'Espanya Moderna", entre altres.

Home reposat, molt gentil i amb una espurna d'ironia. És també d'una senzillesa extraordinària. I, no cal dir-ho, un interlocutor intel·ligent.

NOSALTRES, ARA

- Corre el rumor que pensen nomenar-vos Doctor Honoris Causa per la Universitat de Barcelona...

- **Sí, m'ho han demanat. Això és un gran honor per mi. La Junta de Govern de la Universitat pensà en la terna constituïda per : Mirò, Moll i jo.**

- A "Catalunya dins l'Espanya Moderna" vós, en referir-vos a la primera visita a Barcelona, el 1927, dèieu el següent: "(...) vaig constatar entre els trets sorprenents, a vegades divertits, dels medis econòmicament dirigits, els lligams sempre evidents entre aquest medi i el moviment intel·lectual. Eren rars, entre els qui jo visitava, els industrials, els comerciants d'alguna importància que no fossin poetes o folkloristes, escriptors o pintors, que no freqüentessin gens l'Ateneu". (p. 52, v. I, "Catalunya dins l'Espanya Moderna".) ¿Diríeu el mateix avui? ¿És una burgesia més intel·lectualitzada que d'altres d'uropees?

- **Quan vaig escriure això val a dir que no en coneixia prou, de burgesies europees. Pel que fa a la de Barcelona, cal tenir en compte la gran força de la intel·lectualitat d'aleshores. La gent, en certs mitjans, volia aparentar de poetes, d'intel·lectuals, etc.**

-¿Però i ara?

- **No tinc prou elements de judici, perquè vinc molt poc. La burgesia actual la conec molt menys que la d'aleshores, però crec que l'interès per les coses intel·lectuals és avui menor.**

- A CANIGÓ es dona una polèmica a l'entorn d'una entrevista al professor Termes que publicarem recentment. La tesi central, d'en Termes, és que no es pot identificar nacionalisme i burgesia si volem interpretar correctament la història. ¿Què en pensa Pierre Vilar, de la posició d'en Termes?

- Segons Termes, a començaments del segle XIX el desig d'un Estat Català és protagonitzat pel poble, més que no per la burgesia. Jo crec que això és veritat, perquè es donava una conjunció entre l'oposició i el nacionalisme. I l'oposició era en efecte més obrera que burgesa.

- ¿Aquesta oposició era respecte al centralisme de l'Estat o era un problema de classe, respecte al procés d'industrialització?

- Era una oposició de classe. La industrialització no els semblava favorable. Però tampoc, clar, la centralització. Aquesta oposició es manifestava, al camp, amb el carlisme, i a la ciutat, amb l'obrerisme.

LA BASE D'UNA NACIONALITAT

- Vós, doctor Vilar, una de les autoritats màximes en l'estudi del concepte nació, ¿ens podríeu fer una definició?

- He escrit molt sobre això i encara penso escriure-hi molt més. Però voldria estudiar-ho en tota la seva envergadura. M'agradaria reflexionar bé el tema. El cas català és clar per la seva particularitat lingüística, cultural, fins i tot nacional que pot aguditzar-se en qualsevol moment que hi hagi un classe que senti oposició. Quan es produeix una invasió estrangera, tothom manifesta un sentiment nacional, especialment les classes obreres. Quan no s'hi produeix, sinó que hi ha una altra cosa, sí que pot protagonitzar-ho una classe dirigent, la qual, per interessos particulars, reclama el fenomen diferencial. Aleshores, però, el poble està menys interessat.

- Sota aquest aspecte, ¿quina és la situació actual de Catalunya?

- No ho sé. No puc fer un judici. El temps de les burgesies nacionals ha passat, arreu d'Europa. La burgesia té massa interessos internacionals. El cas concret d'aquí no el conec prou profundament... Al País Basc es veu ben clarament que el moviment nacional de caire violent no és burgès. A Catalunya, no sabia dir-ho. Encara que sé que existeixen somnis d'un govern local, etc., etc.

- Nosaltres tenim la impressió que la burgesia de Catalunya vol aprofitar aquesta força d'oposició de les classes populars i fan veure un nacionalisme que així quedaria reduït a un oportunisme...

- Aquest és un plantejament normal. Cadascú s'està situant, perquè alguna cosa canviarà. Aquestes classes no renunciaran al sentiment catalanista!

- ¿Creu Pierre Vilar que els Països Catalans constitueixen una unitat nacional?

- Als Països Catalans hi ha un unitat de llengua, de cultura i d'història. Existeix la base d'una nacionalitat, des d'Alacant fins a Perpinyà. Quan jo estudiava la realitat d'aquí, sols el Principat tenia un moviment molt clar, i per aquest motiu em vaig concentrar al Principat, deixant la Catalunya francesa i la valenciana. Però ara és diferent fins i tot al Rosselló. Però aquest és tan nou i tant recent que no pot valorar-se igualment. El catalanisme del Principat era el d'un país més

avançat econòmicament i culturalment, respecte a l'Estat. Ara a França els nacionalisme són propis de països menys desenvolupats.

-¿ La recuperació nacional valenciana pot atribuir-se al creixement econòmic, amb unes grans inversions de capital?

- **Sí, però no sabem de qui són aquests capitals, ni tampoc si responen a interessos diferents dels del centre. A França és evident que hi ha ara un nacionalisme que recorden el catalanisme incipient.**

- ¿Quines raons adduiríeu per explicar el despertar de les nacionalitats a Europa?

- **Hi ha regions subdesenvolupades que es mostren inquietes davant la europeïtzació. És a dir, hi ha tot una perifèria que es veu marginada respecte a un moviment europeïsta. I com que són regions febles, estan disposades fins i tot a unir-se entre elles. Aquest despertar és important en l'actualitat. Per exemple, els dos candidats principals a la presidència de la República Francesa parlaren a les campanyes electorals de federalisme com a solució més adequada a unes bases culturals i lingüístiques específiques. La burgesia francesa i alemanya han acceptat renunciar a certs conceptes "nacionalistes" que eren la seva base, per parlar ara de la idea d'Europa.**

- ¿ Es pot fer una interrelació entre el fet nacional i la recuperació cultural?

- **Com al segle XIX, amb la Renaixença, que fou una revitalització d'uns valors catalans, els quals mai no havien deixat d'estar vius, ara es veu el lligam d'una evolució general que es remunta, si voleu, fins a l'Edat Mitjana. El moviment català es caracteritza pel seu altíssim element cultural. Fenomen que es produeix a altres moviments nacionals, com per exemple Irlanda, etc.**

LA IMMIGRACIÓ

- Parleu-nos de la immigració...

- **Hi ha una gran sensibilització per aquest fet, com es veu amb l'aparició d'obres com "Els altres catalans". Catalunya té una força d'assimilació extraordinària. La gent que ve de fora s'assimila, fins i tot els estrangers.**

- ¿L'urbanisme hi influeix?

- **Sense cap mena de dubte hi ha barris que s'assimilen menys, perquè sols hi viuen immigrants. Però Catalunya té, com deia, una gran força d'assimilació, que rau en la seva força econòmica.**

- A la conferència que va donar recentment a Barcelona va parlar de les relacions camp/ciutat. Com ho aplicariéu a Barcelona?

- A la conferència vaig evitar parlar del cas de Barcelona, perquè en tinc molt poca experiència, i em fa l'efecte que és un tema força estudiat. Per això no vaig voler parlar d'una cosa que jo no tenia completament aclarida.

- Però, ¿quin paper hi juga el camp?

- Per exemple, a França la pagesia, tan típica històricament, és en retrocés. Cada any, 150.000 pagesos abandonen el camp. I penso que també a Catalunya el camp és de menys pes cada vegada. Ara bé, cal aclarir que Barcelona no és Catalunya: Lleida, València, l'Empordà... això és Catalunya. Pensem que el catalanisme era tan típic al camp com a Barcelona.

EL NOSTRE AMIC, PIERRE VILAR

- Quina opinió us mereixen els actuals historiadors catalans?

- Hi tinc les més bones relacions. Per exemple, amb en Fontana, en Termes i tots els altres. La línia de Vicens Vives ha estat fonamental. Quan vaig començar a estudiar a Catalunya, el que més mancava era la història contemporània, i en canvi ara aquesta ho acapara gairebé tot.

- Fuster ha guanyat el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. ¿Com el qualificaríeu?

- És un home que m'interessa moltíssim. És un assagista extraordinari. I encara que no s'anomeni historiador d'ofici, és una gran historiador. Té una gran agudesesa històrica.

- Doctor Vilar, ¿en què treballeu ara?

- Com us he dit, estudio la relació Estat – nació – classes socials. Això que abans vaig fer a nivell de Catalunya, ara ho vull fer a un nivell general, per tornar, potser, a Catalunya.

- ¿Perquè defugiu les entrevistes?

- Que no m'agrada el periodisme no ho puc dir. Jo el que he de fer és escriure; l'expressió oral no m'agrada, i menys improvisant. De les coses que he escrit, en general, no tinc remordiments, però de les coses que es diuen no se sap mai...

- ¿I això no és precaució política?

- Jo, i ho dic sincerament, no m'atorgo cap importància. La gent espera que jo digui: passarà això, passarà allò... Però vet aquí dues anècdotes: el 10 d'abril de 1931 jo era a Montpeller, i em van preguntar què passaria a Espanya, i jo vaig dir: res, no passarà res...

I el 14 de juliol de 1936 també vaig dir que no passaria res...

Després d'això, m'he dit a mi mateix que ja no vaticinaré mai res. L'historiador no pot parlar a curt termini.

- ¿Quina fou la vostra actitud davant l'esclat de la guerra civil?

- **A mi em va agafar fora d'adveniment de la guerra. És evident cap a quin cantó anaven les meves simpaties. Però quan feia un anàlisi objectiva veia que tota la burgesia europea estava interessada pel triomf de les forces "nacionals". Quan vaig ser al camp de concentració vaig explicar que la tesi de Negrín era la de resistir fins al final per enllaçar amb la guerra mundial; un espanyol, modest, em digué que Hitler no hauria començat res fins que no tingués solucionat el problema de la guerra civil espanyola.**

Una cosa que em va sorprendre, per exemple, és que Ricardo de la Cierva, a la seva bibliografia sobre la guerra civil espanyola, en parlar de mi, diu que no hi vaig prendre partit, ni pels uns ni pels altres. I això no és veritat. A més a més diu que era aquí durant la guerra, etc., i altres coses. Són, crec, interpretacions tendencioses.

- ¿Creieu possible una recuperació de la C.N.T.?

- **No m'agrada opinar sobre un país on no visc. Desconec l'abast del moviment obrer actual. Només llegeixo la premsa...**

- ¿I un revifament de l'anarquisme, en general? Hi ha gent que opina que aquest revifament en l'actualitat és improbable.

- **L'anarquisme, històricament, ha tingut una gran importància. Avui, a París, per exemple, hi ha joves que s'hi apunten. És una mentalitat que reneix al món, i en canvi aquí, que fou tan important, ara es planteja aquesta qüestió...**

- Considereu fonamental els actuals fets d'Indo-xina?

- **Crec que tot el referent al sud-est asiàtic és fonamental. Això és clar per a tothom.**

A la darrera part de la conversa ens ha acompanyat madame Vilar, basca de l'Estat Francès. Una persona culta i cordial, que portava a les mans un parell de llibres, un dels quals, almenys, català: "El testament", de Benguerel.

Pierre Vilar, l'autor del més important estudi sobre la Catalunya moderna, ens permeté aquest apropament humà que agraïm i que avui oferim als nostres lectors.

● **ISABEL-CLARA SIMÓ / J.M. SOLÉ I SABATÉ**
CANIGÓ, núm. 400, (7 juny 1975), pàg. 6-8.